

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/67927,Film-Paszporty-Paragwaju-w-Ambasadzie-RP-w-Waszyngtonie-19-marca-2019.html>
20.04.2024, 07:16

Film „Paszporty Paragwaju” w Ambasadzie RP w Waszyngtonie - 19 marca 2019

19 marca 2019 roku w Ambasadzie Rzeczypospolitej Polskiej w Waszyngtonie dr Mateusz Szpytma, zastępca prezesa Instytutu Pamięci Narodowej wziął udział w pokazie filmu „Paszporty Paragwaju”, wyprodukowanego przez IPN. Film w reżyserii Roberta Kaczmarka przedstawia historię udziału polskiej dyplomacji w ratowaniu Żydów podczas II wojny światowej.

W latach 1942–1943 w poselstwie RP w Bernie grupa złożona z polskich dyplomatów oraz członków organizacji żydowskich wspólnie działała na rzecz pozyskiwania paszportów państw Ameryki Południowej, które trafiały do Żydów w okupowanej Europie. Dzięki wysiłkom tzw. grupy berneńskiej posiadacze paszportów uniknęli wywózki do niemieckich obozów zagłady i trafiali do obozów dla internowanych w Niemczech oraz do okupowanej Francji. Część z nich przeżyła wojnę, a rodziny wielu ocalonych dopiero dziś dowiadują się, komu tak naprawdę zawdzięczają życie.

Po pokazie zastępca prezesa IPN wygłosił przemówienie poświęcone Polakom ratującym Żydów, którego treść zamieszczona została poniżej. Dr Szpytma powiedział: – Polskie Państwo Podziemne i rząd na uchodźstwie podjęły wielki wysiłek, aby wspierać działania mające na celu pomoc Żydom zagrożonym zagładą.

Projekcja filmu w ambasadzie w Waszyngtonie poprzedzona została wprowadzeniem ambasadora Piotra Wilczka. Na pokazie obecna była Sara Bloomfield, dyrektor Muzeum Holocaustu w Waszyngtonie.

Maciej Lang, wiceminister spraw zagranicznych, po prezentacji „Paszportów Paragwaju” podsumował: – Ci lojalni i doświadczeni dyplomaci stanęli na wysokości zadania i podjęli odpowiednie działania. Minister Lang dodał: – Ryzyko dla każdego było bardzo osobiste, każdy ryzykował własnym życiem i wolnością oraz życiem swojej rodziny.

Po filmie odbył się panel z udziałem ambasadora RP w Waszyngtonie Piotra Wilczka, ambasadora RP w Szwajcarii Jakuba Kumocha oraz ocalałej z zagłady Marion Lewin.

Tekst wystąpienia wiceprezesa IPN dr. Mateusza Szpytmy:

Ekscelencjo, Szanowny Panie Ambasadzie - Gospodarzu tego miejsca, Panie Ministrze, Panie Ambasadzie Polski przy Konfederacji Szwajcarskiej, Pani Dyrektor Muzeum Holokaustu, Pani Marion Ein Lewin, wszyscy dostojni goście,

w swoim wystąpieniu nie będę mówił o filmie produkcji IPN (o nim będzie panel dyskusyjny), nie będę też mówił o działalności mojej instytucji. Proszę pozwolić, abym przyznany mi czas spożytkował na wskazanie najważniejszych elementów sytuacji, w jakiej Polska znalazła się podczas II wojny światowej i Holokaustu, który był największą zbrodnią tego konfliktu zbrojnego. Podkreślę również sprawy natury ogólnej, ale takie, które miały szczególne znaczenie w tamtym czasie i są również istotne przy zrozumieniu działalności polskich dyplomatów i ich żydowskich współpracowników, o której była mowa w filmie.

Proszę jednocześnie o zrozumienie u tych osób, które uznają, że mówię o sprawach bardzo oczywistych. W tym roku mija jednak już 80 lat od wybuchu II wojny światowej. A z upływem czasu mamy coraz częściej do czynienia z niezrozumieniem realiów, jakie wówczas panowały, co powoduje częste, zwłaszcza w mediach, zniekształcenia na ten temat.

Holokaust był przedsięwzięciem państwowym. Pomysłodawcą i organizatorem masowej zbrodni na narodzie żydowskim były władze państwowe Rzeszy Niemieckiej. Państwo to wykorzystało swoje zasoby i możliwości do tego, aby dokonać całkowitego wyniszczenia ludności żydowskiej. Działania te realizowano pod ochroną stanowionego przez Rzeszę prawa, które narzucano także ludności podbitych państw.

Narzędziem całego systemu zbrodni były przede wszystkim niemieckie służby policyjne wojskowe i rozliczne – tworzone przez Rzeszę – formacje pomocnicze. Na obszarach okupowanych państwo niemieckie próbowało za pomocą przepisów karnych uniemożliwić pomoc dla ludności żydowskiej. Jednocześnie roztaczało ochronę nad tymi członkami narodów podbitych, którzy byli gotowi dla własnych korzyści wspierać zbrodnicze działania Rzeszy przeciw współobywatelom.

Rzeczpospolita Polska była pierwszym krajem, który zbrojnie przeciwstawił się Rzeszy Niemieckiej. Jako pierwszy kraj świata odmówiła uległości wobec żądań Adolfa Hitlera. Jako pierwsza stanęła do wojny w obronie prawa do niepodległości i w obronie prawa swych obywateli do życia w wolności – w tym również obywateli narodowości żydowskiej.

Polska, w odróżnieniu np. od Francji, nigdy przed Niemcami nie skapitulowała, przez całą wojnę była państwem alianckim – uczestniczącym w wojnie przeciw Niemcom. Rzeczpospolita Polska nie brała udziału w żadnej z form kolaboracji z Rzeszą Niemiecką. W odróżnieniu od państw, które podjęły współpracę z Rzeszą, Polska ani przez sekundę wojny nie współpracowała w realizacji niemieckich zbrodni.

Polskie państwo ogromnym wysiłkiem i przy narażeniu życia wielu ludzi wspierało działania na rzecz pomocy obywatelom żydowskim poddanym eksterminacji. Zapewniała logistyczne, personalne i finansowe wsparcie dla powołanych przez nie w podziemiu struktur niosących pomoc prześladowanym i mordowanym Żydom. Podejmowała także działania, w których skuteczność w ratowaniu Żydów przedkładała nad zasady obowiązujące w dyplomacji.

Rzeczpospolita Polska ogromnym wysiłkiem organizowała przerzut na teren obozu aliantów informacji i świadków, które miały przekonać świat o skali dokonywanej przez Niemcy zbrodni. Polska była państwem, które inspirowało działania społeczności międzynarodowej na rzecz zahamowania niemieckich zbrodni na narodzie żydowskim

Tragedią Rzeczypospolitej Polskiej był brak możliwości zapewnienia bezpieczeństwa jej obywatelom poddanym okrucieństwu niemieckiej i sowieckiej okupacji. Obok Żydów – obywateli RP – miliony Polaków stały się ofiarami niemieckiej okupacji. Każda indywidualna decyzja wspierania Niemców w ich działalności przeciw życiu i zdrowiu obywateli RP narodowości polskiej, żydowskiej i innych oznaczała zdradę Ojczyzny. Organy Rzeczypospolitej Polskiej (w tym struktury Polskiego Państwa Podziemnego) piętnowały kolaborantów niemieckich, na miarę możliwości wymierzały im wyroki śmierci, w kolportowanych odezwach w sposób jednoznaczny zapowiadały ukaranie każdej formy współudziału w zbrodniach Rzeszy Niemieckiej. Dzisiaj Rzeczpospolita Polska jako prawny spadkobierca państwa walczącego o niepodległość w czasie wojny uważa za swój obowiązek dbałość o pamięć żydowskich i polskich obywateli RP niewinnie mordowanych w nieludzkich czasach. Mając świadomość tych wszystkich uwarunkowań, Instytut Pamięi Narodowej stara się badać różne aspekty niemieckiej okupacji i różne zachowania polskich obywateli – i te szlachetne, o których była mowa w filmie, i również te podłe, które także miały miejsce. Tylko prawda jest interesująca.